

منارعه دیورند و عقلانیت سیاسی

منارعه دیورند به عنوان منارعه مرزی و ارضی افغانستان و پاکستان یکی از پرچالش ترین منارعه در طول بیش از نیم سده اخیر میان دو کشور است. نکته مهم در مورد دیورند این است که از آغاز منارعه تا این اواخر، این منارعه مورد تحلیل و بررسی درست قرار نگرفت. مردم و حتا جامعه روشنفکری و سیاسی افغانستان بصورت عمدی از اطلاع و شناخت منارعه دیورند دور نگهداشته شدند. در تاریخ رسمی دولت های افغانستان منارعه بر سر دیورند به عنوان موضوع ملی معرفی و تبلیغ شد. در تبلیغات رسمی حکومت ها و به خصوص در سالهای حکومت سردار محمدداود، حتا بحث برسر دیورند در ورای دیدگاه و سیاست دولت در واقع ممنوع بود. هرگونه دید انتقادی و متفاوت با موضع رسمی، خیانت ملی تلقی می شد و دیورند در سایه ی این تلقیات بصورت یک تابو درآمد. تابو سازی و تابو انگاری دیورند راه را به شناخت درست و دقیق این منارعه و دریافت راه حل آن بست.

نگاه به منارعه دیورند حتا از سوی جوامع قلیل روشنفکری و گروه های مختلف سیاسی و اجتماعی به ویژه گروه های ناسیونالیست قومی و گروه های چپ در

افغانستان از همان آغاز پیوسته نگاه احساسی و عاطفی بود. هیچگاه این منازعه از منظر حقوقی مورد بحث قرار نگرفت که افغانستان تا چه حدی میتواند به عنوان یک حق قانونی خود به آن دسترسی پیدا کند؟ بحث برسر دیورند در راستای سیاست و تبلیغات زمام داران طرفدار این منازعه با احساسات و عوام زدگی مفرط ادامه یافت. در منازعه بر سر دیورند پیوسته پاکستان به عنوان مداخله گر و شریر معرفی گردید و افغانستان حق به جانب تبلیغ شد. آیا واقعاً چنین است؟ آیا تمام مسئولیت را بر سر این منازعه پاکستان به دوش دارد که در افغانستان مداخله میکند، به بی ثباتی و جنگ دامن میزند، تروریست می فرستد و خاک های افغانستان را در آنسوی دیورند اشغال کرده و به افغانستان بر نمی گرداند؟ آیا افغانستان هیچ تقصیری ندارد و در تمام مطالبات و ادعاهای خود حق به جانب است؟

دیورند چیست؟ چگونه شکل گرفت؟ چرا به منازعه تبدیل شد؟ رابطه آن با منافع و مصالح ملی افغانستان چیست؟ چگونه میتوان به این منازعه پایان داد؟
تلاش بعمل آمده است تا به پرسش های بالا و مسایل دیگر در این مورد در کتابی که بدسترس دارید پاسخ ارائه شود.

- 1 -

دیورند

دیورند؛ از احساسات تا واقعیت

پیش زمینه های شکل گیری موافقتنامه دیورند

1- شاه شجاع؛ اولین گام در جهت شکل گیری موافقتنامه دیورند

2- سرداردوست محمدخان و دومین قدم بسوی دیورند

3- سردارشیرعلی خان، سومین گام

4- سردارمحمدیعقوب، چهارمین گام بسوی دیورند

5- امیرعبدالرحمن؛ گام آخر

متن موافقتنامه

تأیید و پذیرش موافقتنامه دیورند توسط دولت ها و زمام داران افغانستان

1- امیرحبیب الله و موافقتنامه دیورند

2- شاه امان الله و دیورند

3- محمدنادرشاه و دیورند

4- رویکردها

- 2 -

دیورند در مرحله منازعه و خصومت

الف- موافقتنامه یا معاهده دیورند؛ ویژگیها و دیدگاه های متفاوت

1- اعتبار حقوقی و قانونی موافقتنامه دیورند
صلاحیت و مشروعیت امیر عبدالرحمن در امضای موافقتنامه
معاهده تحمیلی

معاهده دیورند از نظر حقوق بین المللی

2- صلاحیت و جانشینی پاکستان
3- الغای معاهده دیورند توسط شورای ملی (پارلمان)
ب- دیورند؛ ابزار بازی دولت ها و زمام داران داخلی

سلطنت محمد ظاهر شاه؛ آغاز منازعه

1- سردار محمد هاشم و دیورند
2- سردار شاه محمود و دیورند
پشتونستان؛ نام جدید بر منازعه دیورند

پشتونستان؛ ادعای متناقض و مفهوم متفاوت

افغانستان در مسیر سیاست متعارض و مبهم بر سر دیورند
تشدید بازی با کارت پشتونستان و ایجاد تنش با پاکستان
دیورند؛ بازی قدرت میان سرداران حاکم

3- سردار محمد داود و دیورند
سردار محمد داود در آستانه جنگ با پاکستان

4- آخرین دهه سلطنت محمد ظاهر شاه و منازعه دیورند
پشتون های پاکستان و دیورند

5- جمهوریت محمد داود و دیورند
خصومت ناکام و برادری نافرجام

سردار محمد داود از قهرمان منازعه دیورند تا قربانی مصالحه بر سر دیورند

6- دولت حزب دموکراتیک خلق و دیورند

7- دولت مجاهدین و دیورند

- 8- طالبان و دیورند
 - 9- حکومت کرزی و دیورند
 - ج - دیورند؛ ابزار بهره گیری کشورهای خارجی
 - 1- هندوستان و دیورند
 - 2- شوروی و دیورند
 - 3- امریکا و دیورند
 - 4- ایران و دیورند
- رویکردها

- 3 -

- تبعات منازعه دیورند و راه حل عقلانی منازعه
منازعه دیورند و منافع ملی افغانستان
پشتونها؛ قربانی اصلی دیورند
افغانستان در منازعه دیورند؛ مدعی بیحاصل و هزینه پرداز زیانکار
- 1- خصومت پاکستان
 - 2- انزوا از دنیای اسلام و جهان غرب
 - 3- اخلال در توسعه حیات سیاسی و وحدت ملی
 - 4- اخلال در روند شکل گیری ملت-دولت
 - 5- عقب ماندگی اقتصادی
 - 6- اخلال در امنیت ملی و اقتدار نظامی
 - 7- وابستگی فزاینده به شوروی
 - 8- تقویت افراط گرایی و تروریسم
- منازعه دیورند در سده بیست و یکم (2000-2013)
- توهمات پیروزی در منازعه دیورند
- پاکستان و منازعه دیورند
- منافع افغانستان در پاکستان
- ایجاد توازن در منافع متقابل افغانستان و پاکستان
- عقلانیت سیاسی؛ رهایی از کابوس دیورند
- فرصت بحث و حل منازعه دیورند

